

LEGĂMÂNT & DIALOG

DESCOPERĂ CREDINȚA –
UN STUDIU AL PERICOPET CU RABINUL SALKS

Traducere: Magda Zucker

Profesorul Meu: În Memoriam

Matot - Masei 5780

Sunt anumite momente când Providența Divină te atinge pe umăr și te face să vezi un anumit lucru cu o claritate uimitoare. Dați-mi voie să vă împărtășesc un astfel de moment care mi s-a întâmplat chiar în această dimineață.

Din motive tehnice trebuie să scriu eseurile pentru seria *Legământ & Dialog* cu mai multe săptămâni înainte. Am ajuns la Matot-Masei, și m-am decis să scriu despre cetățile de refugiu, însă nu eram hotărât asupra cărui aspect să mă concentrez. Deodată am simțit un instinct covârșitor de a scrie despre o lege foarte neobișnuită.

Cetățile erau delimitate pentru protecția celor vinovați de omor prin imprudență, adică uciderea accidentală a cuiva, fără premeditare. Dată fiind la acel moment practica universală a răzbunării sângelui, acea protecție era necesară.

Scopul acelor cetăți era de a asigura siguranța cuiva care fusese judecat inocent pentru crimă și a nu fi ucis. Așa cum este menționat în Shoftim: “Și el trebuie să se refugieze într-una dintre aceste cetăți și va trăi” (Deut. 19:5). Acestui concept aparent simplu i s-a dat o interpretare remarcabilă în Talmud:

Înțelepții au considerat: *Dacă un învățăcel era exilat, și profesorul său era exilat împreună cu acesta*, căci este scris: “(el trebuie să se refugieze într-una dintre aceste cetăți) și să trăiască”, însemnând să facă acele lucruri care îi permit să trăiască.¹

¹ Makkot 10a.

Maimonide explică: “Viața fără studiu este precum moarte pentru învățații care caută înțelepciune.”² În Iudaism, studiul este viață, iar studiul fără un profesor este imposibil. *Profesorii ne oferă mai mult decât cunoștințe; ei ne oferă viață.* De remarcat că acesta nu este un pasaj de agada, un text moralizator care să nu fie menit să fie interpretat literalmente. Este o decizie halahică, codificată ca atare. Profesorii sunt asemenea părinților, însă și mai mult. Părinții ne dau viață fizică; profesorii ne oferă viață spirituală.³ Viața fizică este finită, tranzitorie. Viața spirituală e eternă. Astfel, le datorăm profesorilor noștri viața, în sensul ei cel mai profund.

Tocmai terminasem de scris textul de mai sus când a sunat telefonul. Era fratele meu din Ierusalim care mă anunța că profesorul meu Rabbi Nachum Eliezer Rabinovitch, *zecher tzaddik livracha*, tocmai murise. Doar rareori în această “lume a ascunderii”⁴ simțim atingerea Providenței, însă aceasta este neîndoielnică. Pentru mine și, cred că pentru fiecare dintre cei care au avut privilegiul să studieze cu el, a fost cel mai mare profesor al generației noastre.

A fost master posek, așa cum vor constata cei care citesc Responsele sale. Cunoștea întreaga literatură rabinică, Bavli, Yerushalmi, Midrash Halachah și Aggadah, comentarii biblice, filosofie, coduri și response. Creativitatea sa, halahica și hagadica, nu cunoștea limite. Era un maestru al aproape fiecărei discipline seculare, mai ales în domeniul științelor. A fost profesor de matematică la Universitatea din Toronto și a scris o carte despre probabilități și inferențe statistice. Pasiunea sa supremă era Rambam, în toate aspectele sale, și în mod deosebit Mishne Tora, căreia i-a dedicat aproape cincizeci de ani, scriind comentariul în mai multe volume *Yad Peshutah*.

La momentul la care am ajuns să studiez cu Rav, deja studiasem la Cambridge și Oxford, cu unele dintre cele mai scilpitoare minți ale acelor timpuri, printre care și Sir Roger Scruton și Sir Bernard Williams. Rabbi Rabinovitch era mai exigent decât oricare dintre ei. Doar când am devenit studentul lui am descoperit adevăratul sens al rigorii intelectuale, *shetihyu amelim ba-Torah*, “muncind” pentru Tora. Pentru a depăși examinarea sa, trebuia să faci trei lucruri: primul - să citești tot ceea ce fusese vreodată scris despre acel subiect; al doilea - să analizezi cu o luciditate absolută, căutând *omek ha-peshat*, sensul profund; iar cel de-al treilea - să gândești independent și critic. Îmi amintesc că am scris un eseu pentru el în care am citat unul dintre cei mai faimoși

² Mishneh Torah, Hilchot Rotze'ach, 7:1.

³ Mishneh Torah, Ralmud Torah 5:1.

⁴ Expresia provine din Zohar.

specialiști ai Talmudului din secolul nouăsprezece. El a citit ce am scris, s-a întors spre mine și mi-a spus: “Dar nu ai criticat ce a spus el!” El credea că în acel caz specialistul nu a dat interpretarea corectă și eu ar fi trebuit să observ și să menționez asta. Pentru el, onestitatea intelectuală și independența gândirii erau inseparabile de misiunea de căutare a adevărului, aceasta fiind ceea ce ar trebui să fie Talmudul.

Cele mai importante lecții pe care le-am învățat de la el erau aproape accidentale. Îmi amintesc că o dată, mașina lui era în service și am avut privilegiul să îl conduc acasă. Era o zi călduroasă și, la o intersecție aglomerată în Hampstead, mașina mea s-a oprit și nu mai voia să mai pornească. Netulburat, Rabbi Rabinovich mi-a spus: “Hai să folosim acest timp pentru a studia Tora.” A continuat oferindu-mi un shiur despre *Hilchot Shemittah ve-Yovel*, a lui Rambam. În jurul nostru mașinile claxonau. Blocam traficul și în spatele nostru s-a format o coloană considerabilă. Rav a rămas complet calm, și-a încheiat expunerea, s-a întors către mine și mi-a spus: “acum rotește cheia”. Am întors cheia, mașina a pornit și ne-am continuat drumul.

Altă dată i-am povestit despre problema mea de a adormi. Începusem să am insomnii. El mi-a răspuns entuziast: “Poți să mă înveți și pe mine cum să fac asta?” L-a citat pe Rambam care spunea că o persoană acumulează cea mai mare parte a înțelepciunii sale în timpul nopții, bazându-se pe afirmația Talmudică care spune că noaptea a fost creată pentru studiu.⁵

El și regretatul Rabbi Aharon Lichtenstein zt”l erau *Gedolei ha-Dor*, liderii și modelele generației lor. Ei erau diferiți, unul cu înclinații spre știință, celălalt spre artă, unul direct, celălalt indirect, unul îndrăzneț, celălalt precaut, însă erau giganți, intelectual, moral și spiritual. Fericită este generația care este binecuvântată să aiba astfel de oameni.

Este dificil să transmit ce a însemnat să ai un profesor precum Rabbi Rabinovitch. De exemplu, știa că trebuie să învăț rapid pentru că venisem la rabinat târziu, după o carieră academică în filosofie. Și a făcut ceva îndrăzneț. Mi-a explicat că cel mai rapid și mai eficient mod de a învăța orice este să predai acel lucru. Astfel că în ziua în care am ajuns la Jews’ College ca student, a fost și ziua în care am ajuns ca lector. Câți oameni ar fi avut această idee și si-ar fi asumat un astfel de risc?

De asemenea, a înțeles cât poate fi de singuratic să trăiești după principiile integrității intelectuale și independenței. Foarte timpuriu, mi-a spus “Nu fi surprins dacă doar șase oameni în lume înțeleg ce încerci să faci.” Atunci când l-am întrebat dacă ar

⁵ Rambam, Hilchot Talmud Torah 3:13; bazat pe (o versiune ușor diferită a textului din) Eruvin 65a.

trebui să accept poziția de Șef Rabin, mi-a răspuns în felul lui laconic: “De ce nu? Până la urmă poate poți să predai niște Tora.”

Lui însuși, când avea treizeci de ani, i-a fost oferit postul de Șef Rabin al Iohanesburgului, însă a refuzat, motivând că nu acceptă să trăiască într-un stat apartheid. El mi-a povestit că a fost vizitat în Toronto de Rabbi Louis Rabinowitz care a deținut acea poziție în Iohanesburg până atunci. Uitându-se la casa modestă a lui Rav și gândindu-se la locuința mai somptuoasă din Sudul Africii l-a întrebat: “Ai refuzat aceea pentru asta?” Însă Rav nu și-ar fi compromis niciodată integritatea și nu i-a păsat niciodată de lucrurile materiale.

În cele din urmă și-a găsit fericirea în cei 37 ani în care a fost conducător al Yeshivat Birkat Moshe în Maale Adumim. Yeshiva fusese fondată cu șase ani mai devreme de Rabbi Haim Sabato și Yitzhak Sheilat. Se spune că atunci când Rabbi Sabato l-a auzit pe Rav oferind un shiur, i-a cerut imediat să devină Rosh Yeshiva. Este greu de deschis mândria cu care îmi vorbea despre studenții săi, fiecare dintre aceștia fusese și în Armata de Apărare a Israelului.

De asemenea îmi este greu să descriu venerația cu care îl priveau studenții săi. Nu toată lumea evreiască i-a cunoscut măreția, dar toți care au studiat cu el, au descoperit-o.

Cred că iudaismul a luat o decizie extraordinar de înțeleaptă atunci când i-a făcut pe profesori eroii săi și educația continuă pasiunea sa. Nu venerăm puterea sau bogăția. Aceste lucruri au locul lor, însă nu în fruntea ierarhiei valorilor. Puterea ne forțează. Bogăția ne ademenește. Însă profesorii ne dezvoltă. Ei ne descoperă înțelepciunea veacurilor, ajutându-ne să vedem lumea mai clar, să gândim mai profund, să argumentăm mai convingător și să luăm decizii mai înțelepte.

“Fie ca venerația pentru profesorul tău să fie asemenea venerației Cerurilor”, au spus Înțelepții.⁶ Cu alte cuvinte: dacă vrei să te apropii de Ceruri, nu căuta regi, preoți, sfinți sau profeți. Ei pot fi măreți, însă un profesor bun te va ajuta ca *tu* să devii măreț și asta e cu totul altceva. Am fost binecuvântat să am unul dintre cei mai mare profesor al generației noastre. Cel mai bun sfat pe care îl pot oferi oricui: caută un profesor, și apoi devino un discipol.

Shabat Shalom

⁶ Avot 4:12.

Perbru mai multe articule ale Rabbinului Sacks,
vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbisacks - toate drepturile sunt rezervate
Bisnul Rabbisacks este susținut de The Center for Creative Torah